

Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijai

sprk@sprk.gov.lv

no: biedrības “Vēja elektroenerģijas ražotāju savienība”

reģistrācijas Nr.40008206018

juridiskā adrese: Ziedleju iela 2, Mārupe

Mārupes pag., Mārupes nov., LV-2167

*Par grozījumiem sistēmas pieslēguma noteikumos
elektroenerģijas ražotājiem*

Biedrība "Vēja elektroenerģijas ražotāju savienība" (turpmāk – VERS) apvieno komersantus, kas ražo atjaunojamus energoresursus vēja elektrostacijās un plāno attīstīt jaunus atjaunojamo energoresursu ieguves projektus. Biedru vārdā VERS izsaka būtiskus turpmāk norādītos iebildums par Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 2022.gada 31.oktobra konsultāciju dokumentu par grozījumiem sistēmas pieslēguma noteikumos elektroenerģijas ražotājiem (turpmāk – Konsultāciju dokuments).

[1.] Būtiski grozījumi normatīvajos aktos izdarīti bez pienācīgas konsultēšanās ar iesaistītajām pusēm

Šobrīd Elektroenerģijas tirgus likumā 9.panta 2.⁴daļa paredz, ka: *Elektroenerģijas ražotājs maksā attiecīgajam sistēmas operatoram maksu par sistēmas jaudas rezervēšanu, ja jaunu elektroenerģijas ražošanas iekārtu plānots pieslēgt elektroenerģijas pārvades sistēmai vai sadales sistēmai un pieslēdzamās elektroenerģijas ražošanas iekārtas jauda ir lielāka par 50 kilovatiem. Regulators nosaka metodiku, pēc kādas aprēķināma maksa par sistēmas jaudas rezervēšanu, kā arī kārtību, kādā šo maksu izlieto pieslēguma maksas segšanai. Elektroenerģijas ražotājs zaudē maksu par sistēmas jaudas rezervēšanu, ja tā elektroenerģijas ražošanas iekārta netiek pieslēgta elektroenerģijas sistēmai no sistēmas operatora neatkarīgu iemeslu dēļ¹.*

No publiski pieejamiem datiem Latvijas Republikas Saeimas tīmekļa vietnē var pārlicināties, ka minētā likumprojekta sākotnējais izstrādātājs bija Ministru kabinets, tomēr likumprojekta teksts un anotācijā neaptver Elektroenerģijas tirgus likuma 9.panta 2.⁴daļas grozījumus. Līdz ar to grozījumi nav izdiskutēti Ministru kabineta līmenī.

Latvijas Republikas Saeimas tīmekļa vietnē var pārlicināties, ka attiecīgus grozījumus uz likumprojekta otro lasījumu iesniedzis Ekonomikas ministrs un Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija. Ekonomikas ministrs un Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija snieguši identisku pamatojumu grozījumu nepieciešamībai, kas liecina, ka to rīcība ir bijusi saskaņota.

Ekonomikas ministra un Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas likumdošanas iniciatīvā ir ietverts pamatojums, kādēļ attiecīgs tiesiskais regulējums nepieciešams. Taču ne Ekonomikas ministra, ne Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas vēstulē nav

¹ Grozījumi Elektroenerģijas tirgus likumā, ar kuru tas papildināts ar jaunu 9.panta 2.⁴daļu izdarīti ar likumu “Grozījumi Elektroenerģijas tirgus likumā”, kas Saeimā pieņemts 2022.gada 14.jūlijā un izsludināts 2022.gada 28.jūlijā.

informācijas, ka grozījumi būtu diskutēti ar komersantiem, uz kuriem tie vistiešākajā veidā attiecas. Arī Latvijas Republikas Saeimas tīmekļa vietnē pieejamā informācija liecina, ka par attiecīgajiem grozījumiem nav saņemti un attiecīgi izdiskutēti ieinteresēto komersantu vai viņu intereses pārstāvošu biedrību priekšlikumi.

Ievērojot iepriekš norādīto, uzskatām, ka Ekonomikas ministra un Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas priekšlikums par nepieciešamību izdarīt grozījumus Elektroenerģijas tirgus likumā, bija nekorekts, neizdiskutējot grozījumus ar ieinteresētajam pusēm un nesniedzot pilnīgi nekādu pamatojumu par tā ietekmi uz komersantiem. Līdz ar to arī Elektroenerģijas tirgus likuma 9.panta 2.⁴daļas pieņemšana Latvijas Republikas Saeimā neatbilst labam likumdošanas procesam.

Turklāt likumdošanas process, kad būtiski grozījumi normatīvajos aktos tiek izdarīti bez pienācīgas konsultēšanās ar iesaistītajām pusēm, neveicina uzticēšanos valstij un tiesībām. Satversmes tiesa pamatojusi, ka "Likumdošanas procesam ne vien jāatbilst normatīvajos aktos noteiktajām formālajām prasībām, bet arī jāveicina personu uzticēšanās valstij un tiesībām"².

[2.] Saeimas dotais deleģējums ir pretrunā deleģētās likumdošanas juridiskajam ietvaram

Latvijas Republikas Satversmes 64.pants noteic, ka *likumdošanas tiesības pieder Saeimai, kā arī tautai šinī Satversmē paredzētā kārtībā un apmēros*. Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija jau pati par sevi nav minēta Latvijas Republikas Satversmē, bet varētu pieņemt, ka Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas funkcija, izdodot savus noteikumus, vadoties no varas dalīšanas principa satura, atbilstu Ministru kabineta funkcijām, izdodot Ministru kabinet noteikums.

Elektroenerģijas tirgus likumā 9.panta 2.⁴daļā ir deleģējums Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijai izdot vispārsaistošus noteikumus. Tāpēc tiesību norma atbilst tā sauktajai deleģētajai likumdošanai. Jēdziena "deleģētā likumdošana" izpratne ir nesaraucami saistīta ar varas dalīšanas principu. Demokrātiskā tiesiskā valstī sabiedrībai saistošas uzvedības normas ir tiesīgs izdot tikai atbilstoši tam leģitimēts valsts varas orgāns. Lai normatīvie akti būtu tiesiski, tiem jābūt izdotiem, ievērojot varas dalīšanas principu³.

Lai Saeima deleģētu savas funkcijas, likumdevēja pilnvarojumam jābūt konkrētam, proti, skaidri noteiktam⁴. Parlamentam ir deleģējošajā likuma normā skaidri jānosaka "kompetentām institūcijām doto pilnvaru apjoms un to īstenošanas veids, ņemot vērā noteiktā līdzekļa leģitīmo mērķi"⁵. Turklāt likumdevējs nav tiesīgs nodot izpildvarai izlemšanai jebkuru jautājumu. Ir jautājumi, kurus var izlemt tikai parlaments pats. Piemēram, par ikviena tāda svarīga un nozīmīga valsts un sabiedrības dzīves jautājuma reglamentāciju, kuros nepieciešama konceptuāla izšķiršanās un politiska diskusija, jālemj likumdevējam pašam⁶.

Iepriekš jau norādīts, ka, pieņemot grozījumus Elektroenerģijas tirgus likuma 9.panta 2.⁴daļā, iztrūka politiska diskusija Ministru kabinetā un ar ieinteresētajām pusēm, kas jau pats par sevi ir deleģētās likumdošanas procesa pārkāpums.

² Sk Satversmes tiesas 2019.gada 6.marta spriedums lietā Nr.2018-11-01 18.punktu.

³ Sk. Satversmes tiesas tiesnešu Inetas Ziemeles un Sanitas Osipovas atsevišķās domas lietā Nr.2017-33-03 "Par Ministru kabineta 2013. gada 5. novembra noteikumu Nr. 1268 "Ārstniecības riska fonda darbības noteikumi" 3.1 un 15. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 64. pantam" 2.punktu.

⁴ Sk. Satversmes tiesas 2016. gada 2. marta sprieduma lietā Nr. 2015-11-03 23.4. punktu.

⁵ Sal. Satversmes tiesas 2002. gada 20. maija sprieduma lietā Nr. 2002-01-03 secinājumu daļu.

⁶ Sk. Satversmes tiesas 2011. gada 11. janvāra sprieduma lietā Nr. 2010-40-03 10.1. punktu.

Taču, mūsaprāt, būtiskākais Elektroenerģijas tirgus likuma 9.panta 2.⁴daļas trūkums, kas pamato tā neatbilstību deleģētās likumdošanas procesam ir, ka tajā nav ietverts:

- mērķis, kāds jāsasniedz turpmākā deleģētās likumdošanas procesā;
- jebkāds pamatojums vai likumdevēja sniegtas vadlīnijas maksas par sistēmas jaudas rezervēšanu apmēram.

Apkopjot iepriekš minēto, uzskatām, ka Elektroenerģijas tirgus likumā 9.panta 2.⁴daļa neatbilst Latvijas Republikas Satversmes 64.pantam, nenosakot likumā kompetentajām institūcijām doto pilnvaru apjomu un to īstenošanas veidu.

[3.] *Grozījumi sistēmas pieslēguma noteikumos pārkāpj likumdevēja piešķirto pilnvarojumu*

Sagatavojot likumprojektu "Grozījumi Elektroenerģijas tirgus likumā" (1417/Lp13) apstiprināšanai Saeimā, Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijas sēdē tika norādīts, ka Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija izvērtēs un noteiks, kādai ir jābūt maksai par sistēmas jaudas rezervēšanu. Nekāda cita informācija par maksas apmēru netika sniegta.

Jau no Konsultāciju dokumenta var redzēt, ka Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija ir pamatojusi, ka maksa par sistēmas jaudas rezervēšanu tiek saistīta ar faktiskajām pieslēguma izbūves izmaksām. Kā arī Konsultāciju dokumentā norādīts, ka maksu par sistēmas jaudas rezervēšanu plānots attiecināt arī uz komersantiem, kas jau iepriekš saņēmuši Ekonomikas ministrijas jaudas ieviešanas atļauju. Nevienu no minētajiem risinājumiem likumdevējs nav apsvēris likumprojektā "Grozījumi Elektroenerģijas tirgus likumā" vai Elektroenerģijas tirgus likumā.

Satversmes tiesa ir norādījusi: "Ministru kabineta noteikumos nevar būt iekļautas tādas materiālās tiesību normas, kas veidotu no pilnvarojošā likuma būtiski atšķirīgas tiesiskās attiecības"⁷. Minētais secinājums vienlīdz attiecas arī uz deleģējumu Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijai izdot noteikumus. Tāpat Satversmes tiesa norādīja, ka: "likuma normai, kas pilnvaru autonomu valsts pārvaldes iestādi izdot ārējo normatīvo aktu, jābūt formulētai pietiekami skaidri, ņemot vērā šādas iestādes demokrātiskās leģitīmācijas juridisko dabu. Tātad uz šāda pilnvarojuma pamata izdotajās normās ietvertajiem pienākumiem un – vēl jo vairāk – pamattiesību ierobežojumiem ir nepārprotami jāizriet no pilnvarojošās normas teksta."⁸

Ņemot vērā, ka pastāv objektīvas šaubas, vai Ekonomikas ministrija vai Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas sniedza Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijai objektīvu informāciju par maksas par sistēmas jaudas rezervēšanu apmēru, un ka maksu par sistēmas jaudas rezervēšanu tiek plānots piemērot retrospektīvi, radot būtisku negatīvu finansiālu ietekmi komersantiem, uzskatām, ka grozījumi sistēmas pieslēguma noteikumos neatbilst varas dalīšanas principam un pārkāpj likumdevēja piešķirto pilnvarojumu.

[4.] *Ar sistēmas pieslēguma noteikumiem nepamatoti tiek paplašināts likuma regulējums*

Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas padomes lēmuma "Grozījumi Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas padomes 2022.gada 14.aprīļa lēmumā Nr. 1/5 "Sistēmas pieslēguma noteikumi elektroenerģijas ražotājiem" projekta 1.3.punktā paredzēts skaidrot

⁷ sk. Satversmes tiesas 2011.gada 6.maija sprieduma lietā Nr.2010-57-03 13.3.punktu.

⁸ Sk. Satversmes tiesas 2016.gada 2.marta sprieduma lietā Nr.2015-11-03 23.4.punktu.

terminu "maksā par sistēmas jaudas rezervēšanu". Proti, iecerēts ar Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas lēmumu skaidrot Elektroenerģijas tirgus likumā lietotu terminu.

Ministru kabineta 2009.gada 3.februāra noteikumi Nr.108 "Normatīvo aktu projektu sagatavošanas noteikumi" 121.punkts paredz, ka noteikumu projektā terminus skaidro, lai konkretizētu terminā izteiktā jēdziena izpratnes robežas, ja termins nav skaidrots vai lietots augstāka juridiskā spēka normatīvajā aktā. Tātad, ja termins ir lietots augstāka juridiskā spēka normatīvajā aktā, to nevar saskaidrot zemāka juridiskā spēka normatīvajā aktā.

Uzskatām, ka šis piemērs pierāda trūkumus Saeimas dotajā deleģējumā Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijai, turklāt tieši Ekonomikas ministra un Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas rīcības dēļ, virzot būtisku likumdošanas iniciatīvu Saeimā uz likumprojekta otro lasījumu un nesniedzot pietiekošu informāciju par likumprojektā regulētā jautājuma būtību. Uzskatām, ka iepriekš norādītais piemērs pamato, ka varas dalīšanas principa pārkāpumu. Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijai nav tiesības savos noteikumos noteikt tādu tiesisko regulējumu, kurš neizriet no Saeimas deleģējuma.

[5.] Maksas par sistēmas jaudas rezervēšanu apmērs neatbilst normālām civiltiesiskām attiecībām

Konsultāciju dokumenta pamatojums, ka maksā par sistēmas jaudas rezervēšanu tiek saistīta ar faktiskajām pieslēguma izbūves izmaksām, pēc tās juridiskās būtības ir būtiska apjoma neatmaksājams avanss tiesiskajās attiecībās ar sistēmas operatoru. Ņemot vērā mūsu biedru pieredzi, uzskatām, ka līgumos par pieslēguma izveidi ir iekļauti salīdzinoši īsi termiņi līguma saistību izpildei, lai gan mēdz būt situācijas, kad pieslēguma izveide kavējas. Piemēram, pieslēguma projektēšanas komersanti nevar nodrošināt saprātīgu termiņu darbu izpildei, jaunu elektropārvades līniju izbūve var prasīt trešo personu saskaņojumu, ko nevar laicīgi iegūt, būvniecības izmaksu pieaugums u.c. Parastās civiltiesiskās attiecībās, visticamāk, vairumā gadījumu komersants neiesaistītos tiesiskās attiecībās, ja būtu nepieciešamas veikt būtisku avansa maksājumu un pastāvētu risks ārēju apstākļu dēļ to zaudēt.

Tāpat uzskatām, ka sistēmas pieslēguma noteikumu grozījumu projekts neņem vērā to komersantu intereses, kas saņēmuši Ekonomikas ministrijas jaudas ieviešanas atļauju saskaņā ar Ministru kabineta 2009.gada 11.augusta noteikumiem Nr.883 "Noteikumi par atļaujām elektroenerģijas ražošanas jaudu palielināšanai vai jaunu ražošanas iekārtu ieviešanai" (*spēkā līdz 2020.gada 11.septembrim*). Arī šie komersantiem ir saņēmusi sistēmas operatora tehniskās prasības, bet šobrīd piemēram, veic ietekmes uz vidi novērtējuma vēja elektrostaciju būvniecībai. Ietekmes uz vidi novērtējuma procedūrā prognozēt termiņu, kādā to var pabeigt ir sarežģīti. Turklāt papildus ietekmes uz vidi novērtējuma procedūrai vietējās pašvaldības arī pieprasa izstrādāt detālpilnījumus vēja elektrostaciju būvniecībai. Turklāt katru vietējās pašvaldības lēmumu var pārsūdzēt tiesā trešās personas.

Uzskatām, ka maksu par sistēmas jaudas rezervēšanu nevar noteikt tādā apmērā, ka tā ir līdzvērtīga pieslēguma izbūves izmaksām, un nav pieļaujams tiesiskais regulējums, ka komersants šo maksu zaudē, lai gan nav vainojams pie kavēšanās ar pieslēguma izveidi. Šāda prasība neatbilst normālām civiltiesiskām attiecībām.

[6.] Komersanti jau ir samaksājuši drošības naudu par Ekonomikas ministrijas atļauju

Elektroenerģijas tirgus likumā 9.panta 2.⁴daļas viena no būtiskajām tiesiskajām pazīmēm ir, ka tiek ieviests jauns maksājums - *maksa par sistēmas jaudas rezervēšanu*, kas tiek maksāts sistēmas operatoram. Tas nozīmē, ka ar likumu tiek noteikts jauns un obligāts maksājums, kuru veic komersants citam komersantam, kurš savas specifiskās darbības dēļ nav pakļauts normālām tirgus attiecībām.

Līdz attiecīgu grozījumu Elektroenerģijas tirgus likumā izdarīšanai, Elektroenerģijas tirgus likums un tam pakārtotie Ministru kabineta noteikumi noteica, ka jaunu elektroenerģijas ražošanas jaudu ieviešana tiek regulēta administratīvajā procesā, izsniedzot attiecīgas atļaujas. Ministru kabineta 2020.gada 2.septembra noteikumi Nr.559 "Noteikumi par atļaujām elektroenerģijas ražošanas jaudu palielināšanai vai jaunu ražošanas iekārtu ieviešanai" (*spēkā līdz 2022.gada 11.augustam*) regulēja atļauju izsniegšanas kārtību. Atļaujas saņemšanas nosacījums bija drošības naudas samaksa atkarībā no plānotās elektroenerģijas ražošanas iekārtas jaudas. Ministru kabineta noteikumu projekta anotācijā norādīts - noteikumu projekta mērķis ir nodrošināt, ka elektroenerģijas ražošanas jaudu rezervācija sistēmā tiek veikta tikai tajā brīdī, kad pastāv jau zināma garantija no potenciālā elektroenerģijas ražotāja puses, ka elektrostacija tik tiešām tiks uzbūvēta un elektroenerģija tiks ražota. Minētais pamato, ka drošības nauda, kas samaksāta par atļauju jaunu elektroenerģijas ražošanas jaudu ieviešanai, jau tika plānota kā finansiāla garantija par jaudas ieviešanu. Iepriekš minētas norāda, ka argumentācija jeb pamatojums drošības naudas ieviešanai, lai saņemtu jaudas ieviešanas atļauju, bija tāds pats, kā pamatojums ieviest maksu par sistēmas jaudas rezervēšanu. Šādā situācijā saskatāma nekonsekvenca likumdevēja, tai skaitā, deleģētās likumdošanas ietvaros, darbībās, paredzot divus dažādus maksājums par faktiski vienu un to pašu atļauju. Vienā gadījumā risinājums ir administratīvajā procesā iestādē, otrā gadījumā kvazi komerciesiskajās attiecībās, kā komersanta maksājums (būtiska apmēra avanss) citam komersantam. Šāda likumdevēja rīcība aizskar komersantu tiesības – zināt savas tiesības, proti, paļauties uz saprotamu un prognozējamu tiesisko regulējumu, lai varētu plānot savu komercdarbību. Uzskatām, ka būtiska apmēra maksu par sistēmas jaudas rezervēšanu var noteikt tikai ar Saeimas deleģējumu. Savukārt šādas maksas attiecināšana uz komersantiem, kas jau ir saņēmuši Ekonomikas ministrijas atļauju un samaksājuši drošības naudu, vispār nevar attiecināt papildus maksājumus.

[7.] Īpašuma tiesību aizskārums

Komersanti atbilstoši normatīvo aktu prasībām ir saņēmuši Ekonomikas ministrijas atļaujas (administratīvais akts) jaunu elektroenerģijas ražošanas jaudu ieviešanai, tai skaitā samaksājuši drošības naudu. Pašsaprotami, ka atbilstoši atļauju nosacījumiem komersanti plāno turpmāko komercdarbību. Satversmes tiesa ir norādījusi, ka atļaujām (administratīvajiem aktiem) un uz to pamata noslēgtiem līgumiem piemīt ekonomiska vērtība un adresātiem ir prasījuma tiesības uz to realizāciju un tas ir komersanta īpašuma tiesību objekts⁹. Ar administratīvo aktu piešķirtās tiesības rada tiesisko paļāvību, ka šīs tiesības netiks atņemtas vai ierobežotas.

Komersanti savos komercdarbības plānos nav ierēķinājuši jauna un obligāta maksājuma noteikšanu, kurš, kā redzams no Konsultāciju dokumenta, ir plānots būtiskā apmērā un tiek attiecināts jau uz Ekonomikas ministrijas atļauju saņēmušajiem komersantiem. Uzskatām, ka divu dažādu garantijas maksājumu noteikšana par vienu un to pašu sasniedzamo rezultātu un jo īpaši, ja jauna garantija tiek pieprasīta retrospektīvi, pārkāpj komersantu tiesības uz

⁹ Sal. Satversmes tiesas 2015.gada 3.jūlijā sprieduma lietā Nr.2014-12-01 "Par Subsīdētās elektroenerģijas nodokļa likuma 3.panta 1. un 2.punkta, 4.panta 1.punkta un 5.panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 105.pantam" 14.1.punkts

īpašumu. Komersanti savos biznesa apsvērumos ir ņēmusi vērā esošos noteikumu, piemēram, par drošības naudas samaksu, bet jaunas un būtiski lielākas maksas ieviešana, rada nepieļaujamu negatīvu ietekmi uz plānoto komercdarbību.

Jebkuru jautājumu gadījumā lūdzu sazināties ar VERS valdes locekli Kristapu Stepanovu pa tālruni Nr.29552125, vai arī rakstot uz elektroniskā pasta adresi: Kristaps.Stepanovs@gmail.com.

Rīgā, 2022.gada 14.novembrī

Ar cieņu
Kristaps Stepanovs
valdes loceklis

Šis dokuments ir elektroniski parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu